

تورکیا چی لـ سوریا و عـراق دـو تـ؟ . . عوسما نی حاجی مارف

لـشکرکشی ئـمیریکا بـ سـر عـراق لـ سا ۲۰۰۳دا، لـ بـرژـو وـندی
ئـمنیـکانی تورکیادا نـبوون. ململانـ ناوـیـکانی عـراق کـ دوا
لـشکرکشی و سـرهـدانی ئـلقاعید و داعش و شـی ناوـی سوریا،
هـموو پـکـو و بوونـ هی دـخی ناسـقامگیری ناوـکـ، کـ زیاتر لـ
دوو دـیـی خایاندو، لـم نـوـدا پـکـکـ کـ لـلایـن ناتـو و وک
قـوارـیـکی تیرـرستی دـستنیشانکراو، دـیانسا شـی ئـنقـر
دـکات، سوودی لـو دـخ گـژاوـی عـراق و رگرت بـئـو و بوونی خـی
بـدرـژایی سنوورـکان لـ نـوان تورکیا و کوردستانی عـراقدا جـگیر
بکات.

لـسـر سنوورـکانی تری باشووری تورکیا، لـ هـمـتی شـی
بـرفراوانی دژ بـ داعش، بوو هـی ئـو و کـ هاوبـشی نـوان ئـمیریکا
و یـپـگـ دروست ببـت کـ بـ باـی چـکـداری پـکـکـ لـسوریا
ئـژماردـکـت، کـ دواتر هـزـکانی سوریای دیموکرات کـنترـکـردنی
ناوـچـ سنوورـکانیان بـدـستهـنا. ئـم هاوبـشیـ بوو تـ گـورـترین
بـربـست لـ بـردـم دووبارـ دانانی پـیوـندیـکانی نـوان ئـمیریکا و
تورکیا.

هـرچـندـ تورکیا، پـشبینی ئـو دـکات کـ بوونی سـربازی ئـمیریکا
له عـراق و سوریا بـشـو و یـکی بـرچاو لـ کـمبونـو دایـ، بـی
بـدواداچون بـ ئامانجی فراوانتر دـکات، که بریتین له
کـنتـکـکردنی ئـو نائارامیـی له سنوورـکاندا هـن، بـی هـو و ئـدات
بـ بـبـشکردنی پـکـکـ که لـهـر پانتاییـک بـ هـسـورانـی چـکـداری.
لـلایـکی تر وـ تورکیا هـو و ئـدات یـکـکانی پاراستنی گـل (یـپـگـ)
لـ سوریا پاککاتـو، چونکـ تورکیا پـیوـندیـکانی یـپـگـ بـ
پـکـکـ و وک هـشـیـکی ئـمنی بـ داهاتوی خـی سـیـردـکات.
دواتریش دوا ی کـتایی شـشـکـی لـگـ یـپـگـ، نـگـ دانوسان لـگـ
دیمـشق و واشنتـن بکات، بـمـام ئـمیریکا و یـپـگـ و هـزـکانی
سوریای دیموکرات لـ ئـستادا بـشـک لـ باکوری ئـژهـاتی سوریا
کـنترـکـ دـکـن، بـمـام تورکیا دـیـوت لـو ناوچانـ خـی لـ گـ
واشتـدا هـماهـنگی بکات. لـ کـتایـدا ئـنقـر پـیوایـ
لـدرـژخایاندا حکومـتی سوریا خزمـت بـ بـرژـو وـندیـکانی دـکات.
بـی پـیوایـ ژـمی ئـسـد دـبـتـ لایـنـکی بـشدار لـ چارـسـری
کـشـکانیدا.

ئەنقەرە كە شايدە تەخاى دوو دىيە ناسە قامگىرىيە، بەدر ئاينى سنوورى باشوورى و تەككەي، لې پەشېنىيە كىردىنى بە كىشانە وئى ئامېرىكا، پىلانى ھەيەنگاۋ بىنەت بە كە تاييەھەنەن بەم نادەنىيەيە، بە ئەگگەرى ئەنجامدانى ئەككەۋەتنى فراۋان لېگە ئۆزىمى ئەسەددا.

داۋاكارى سەرگە تورگىيە لې ئۆزىمى ئەسەد، سەرگە تەككەرىيە پەپەگەيە و گەندەنە وئى ئەۋ ناۋچانەي كە لېلايەن ھەنەكەنى سوريەي دېمۇكراتەۋە كەنتەرەكراۋن بە ئۆزە دەسەتە تە ئەسەد، لېكە تاييەدا ئەنقەرە دەيەۋەت ئەسەد لانىكەم بەشەك لې پەنا بەرە سوريەكەن بەگەندەتەۋە كە زىاتەر لې دە سە لې تورگىيە نېشەتەجەن. بەمەم لې بەرامبەرىشەدا ئەسەد دەيەۋەت ھەنەكەنى تورگىيە سوريە بەجەبەھەن.

نەزىكەي شەشەملىيەن سوورى كە لې ناۋچەكەنى ئۆزە كەنتەرەي تورگىيە لې باكوورى سوريە دەئەين، نايانەۋەت دەسەتە تە ئۆزىمى ئەسەد بەم زوۋانە بەگەندەتەۋە، ئەگەر ھەر ۋەبەدات. بەھەمان شەۋە زەركە لې پەنا بەران لې تورگىيە نايانەۋەت بەگەندەتەۋە ۋە تەكەيان.

يەكەك لې نېگەرەنەي سەرگە كەكەنى ئەنقەرە ئەۋەيە كە كىشانەۋەي خەرا لې باكوورى سوريە دەتۈۋەتە بېتە ھەي داۋمانى ئەمى ھەۋشەۋەي كىشانەۋەي ئامېرىكا لې ئەفغانەستان. ئەم سېنارىيەيە، درۋستەكەرىيە لېشاۋى زىاتەرى پەنا بەرانە بە ناۋ تورگىيە.

بە دوۋرەكەۋەتەۋە لېم سېنارىيەيە، ئەنگە ئەنقەرە داۋا لې ئەسەد بەكات كە "ناۋچەي خەۋەكەمەشى" كەتە لې باكوورى سوريە داۋمەزەنەت، ھەروەھە ھەزە سەرەبازيەكەنى تورگىيە ئەۋ ھەزە مېلىشپانەي ھەۋپەيمەنى تورگىيە دەكەن، دەستپان بە ھەندەك لې دەسەتە تە ناۋخەيدا بەگەت، لېكەتەكەدا دېمەشەق خەزمەتگۈزارىيە گەشتەي سەرگە كەكەنى ۋەك پەروەردە، خەزمەتگۈزارىيەكەنى گەيانەندە پەستە ۋە ھەتە بەگەندەتەۋەتە. دۋاتەر بەدۋەي كە تاييەھەنەن بە شەي ناۋخە، گەندەنەۋەي كەنتەرەي تەۋەۋەي ئەم لې باكوورى سوريە داۋمەن كەنەۋە.

بەمەم بەشەۋەيەكە سەۋەشتە "دەستەي زەگەرى شەم" كە لايەنەكە ئىسلامى سۈنەن، بە ھەۋەۋە شەۋەيەكە ھەۋەنەدات ھەر كەكەۋەتەك كە ئەنقەرە لېگە ئەسەد ئەنجامى بەدات، تەكە بەدەن. ھەبەتە دەرەيەتەكەنى دەستەي زەگەرى شەم بوۋەتە ناچەرى ھەۋەكەرى نەۋان سوريە ۋە تورگىيە، ئەمەش دەتۈۋەتە تورگىيە سوريە زىاتەر لېكە نەزىكە بەتەۋە.

بە لې بەرچەۋەگەرتە پەيۋەندەيەكەنى ئەم دەستەيە لېگە قەئىدە ۋە زىادەۋەي ئەم دەستەيە، ئەنگە ھەزە دەرەكەش دەستەۋەردەن بەكەن بە يارمەتەدانى تورگىيە لې دامرەكەندەۋەي ھەۋەۋەكەنى ئەۋ دەستەيە، كە ئامېرىكا ۋە تەنەتە ئەۋەۋە تا ئەستەش نېگەرەنەن لې مەترەسى كەچەكەرىيە بەكەمە لې سوريەۋە.

تېنانېت لېکاتېکدا تورکيا لېگې ئېسېد دانوستانېکانى ئېنجام دېدات، هېروېها بېردېوام دېبېت لې پېيوېنديېکانى لېگې ئېمريکا سېبارېت بې داهاتووى ساکوورى ئېژھېساتى سورييا، ئېگېرى هېي واشتنن ئامادېبوونى سېربازىي خېلېلېوې کېم بکاتېوېيان بې تېواوى بکشتېوې. ئېنقېرې قېناغېکى اگوزېر پېشېينى دېکات کې تپايدا باکوورى ئېژھېساتى سورييا بې شېوېيېکى نافېرمى دابېش بکېت و لېلايېن خېي و سوريياوې بېوېوېي بېرن.

لېئېستادا لېگې کېمى سېربازى ئېمريکا لې باکوورى ئېژھېساتى سورييا، بې هاوبېشېکردن لېگې هېزېکانى سوريياي ديموکرات کاردېکېن بې گېريکېردن لې گېانېوېي داعش. لې چوارچېوېي ئېم هېوېوېدا، يېپېگې و لايېنېکانى دېکېي هېزېکانى سوريياي ديموکرات پارېزگارى لې زيندان و کېمپى دېستېسېرکېردن دېکېن کې نزيکېي ۷۰ هېزار چېکدارى داعش و ئېندامانى خېزانېکانيان تېدا نېشتېجېيې.

بې هېندېک ناوچېي باکوورى ئېژھېساتى سورييا - بېتايبېت دېيېوېوېبارى فوراتى ناوېوېاست - ئېنقېرې هاوکار دېبېت لېگې ئېمريکا و ئېگېرى لې گېانېوېي داعش بې هاوکارى هېزې عېرېبېيېکانى دېستى تورکيا.

سېبارېت بې بېشېکانى دېکې باکوورى ئېژھېساتى سورييا، ئېنقېرې گېتوگې لېگې دېمېشق دېکات سېبارېت بې کخستنى گېانېوېي ئېزېمېکې و کېتايېهېنان بې کېنترېي يېپېگې، ئېمېش لې چوارچېوېي يېکلایکېردنېوې و کېتايېهېنان بې شې.

يېکېک لې ئاستېنگېيېکانى بېردېم هېوېوېکانى تورکيا، ئېرانې کې تا ئېستاش وېک پشتيوانېکى گېورېي دېرېکى ئېسېد دېمېنېتېوې، بېمام ئېران بېهيوا بووې لې فراوانکېردنى نفوزى خېي لې باکوورى ئېژھېساتى سورييا. بېتايبېتى بېدوای هېگېرسانى شې لېلايېن ئېسرائيلىوې دېخېکې لېناو سورييا بې ئېران سېختر بووې، لېاستيدا ئېنگې ئامادېبوونى سېربازى تورکيا بېشېوېيېکى بېرچاو "پېردى وشکاني" ئېران پېک بخت کې سورييا بې عېراق و لوبنانېوې دېبېستېتېوې.

وېک ئا زېيېکانى دېخېکې وېها دېردېکېوېت، بزاردېيېکى سېاسېتى ئاسان بې ئېمريکا لې سوريادا نېيې تا بېتوانېت کېنترېي تېواوى خې بسېپېنېتېوې، چونکې لېبېرامبېر نېخشېي واشتننېندا هېچ يېک لې ئېران و وېسيا و چين ... ئامادې نېن پېشوازي لې هېر کېوتنېک بکېن بېناوى ئېوېي کې ئېزېمى ئېسېد بگېدېرېت.

لېلايېکى ترېوې هېر لې چوارچېوېي هېوېوېکانى ئېنقېرې لې سورييا و عېراق، لېسېر بېردنېپېشېوېي پېزېي "گېگېي پېدان" کې تېکې بېزگانېي بې عېراق و تورکيادا تېدېپېت، بازائېکانى

ئاسيا و ئوروپا لائىكى زىرياي هيندى و دىرياي ناوئاستى و بىيىكى و دىيىكى، ئىملىش پىيىكى ندىكى تايىت بىيىكى و سوريىا كى بىيىكى ئاسانتر پىيىكى ندى توركيىا بىيىكى، دىيىكى، جگى و پىيىكى ندىكى سى سا زىاتر توركيىا بىيىكى بارزانى و گرىيىدا و.

لله مانكا تدا لـم دوايياندا ئنقـرر بـياريدا پـيوـنديـكـانـى
لـگـگـ بـغدا باشتـر بـكات، بـغداش گـگـپـى سـوز بـ پـرـژـى “گـگـاى
گـشـپـدان” هـكـردو و لـ هـمانكا تدا پـكـكـكـ وـكـ “رـكـخـراوـكـى
قـدـغـكـراو” پـلـلـن دـكـات.

ئەنقەرە پەيوايە گرىبەستى بىناسازى قازانچەخش بى بىندەر و
 گەوبان و ژەرخانى ھەي ئاسنى پەژەي "گەيگەي پەدان" ل
 ھەردوو شارى بەغدا و ھەرم بە ناو بازنى خەي ادەكەشت،
 ھاوكت داواي پەپشتى ئەمەريكا دەكت بە ھەزەردى نفوزى توركي
 وەك ھەزەك بە اگرتنى ھاوسەنگى ل بەرامبەر ئەراندا. ئەگەر ھەموو
 ئەم ئامانجان بەدى بەنرەت، ئەنقەرە داوا ل بەغدا دەكت
 ئامادەبونى سەربازى توركي ل باكورى عەراق قەو بەكت.. ل
 ھەمانكەدا داوا ل تەبەنى دەكت كە پەناگەي ئارام ل سەر
 خاكەكەي بە پەكەكە تەكتەو.

به ژو و نديکانی ئمريکا و تورکیا له عـراق بـئاسودـتر و بـئاسانـيتر يـکـدـگـرنـو له چاو سوريا، پـژيـ “گـگـای گـشـپـدان” بـشـکی سـرـکی ئـم هـو وـيـ. بـگـومان هـمـو ئـم هـو وـانـی تورکیا کارـيگـری لـسـر ئـو دـخـ دـبـت کـ عـراق و سوريای کردـتـ گـگـپـانی سـرـکی کـبـکـ بـرامـبـر بـ ئـران. ئـگـر وـاشـنـتـ و ئـنـقـر بـگـنـ کـکـوتـن لـسـر ئـاينـدی باکووری ژـهـاتی سوريـا بـ دـنيايـی وـ تـاران هـنگـاو دـنـت بـ تـکـدانی هـو وـکانـی تورکیا لـ ناوچـکـدا، تـاران جـگـ لـ فشارخستـن سـر ژـمی ئـسـد بـ تـکـردنـوی هـر کـکـوتـنـکی بـرفـراوان لـگـگـ ئـنـقـر، لـهـمانـکا تـدا بـ پـیـو نـديـ درـژخـایـنـکانـی لـگـگـ تا بـانی کـکـ وـردـگـرت بـ گـريـکردن لـ پـلانـکانـی تورکیا دژي پـکـکـ لـ عـراقـدا.

[illegible]

هه‌وێشان وێی پێکێکێ ئابگێی نێت.

“ئێجێلان وتووێتی، من ئامادēm بێرپرسیارێتی مێژوویی خēm جێبێجێ بکēm، داوا لێ ئێکخراوێکێ دێکēm چێکێکانی دابنێت.”

ئێستا پرسی گێرمی تورکیا چێکێکانی پێکێکێی، تورکیا دێی وێت ئێو کارێ لێسێر دێستی ئێجێلان بکێت، (دێقێت باخچێلی) یێکēm کێس بوو پێکێکێی چێکێکانی پێکێکێی ئاگێیان و وتی “با ئێو گێشگێریی سێر ئێجێلان هێگێر و بێرێت ناو پێرلێمان و لێبێردēm هēmوو نوێنێرانی پێرلێماندا بێی من کێتایم بێو ئێکخراو هēmناو چێکێکانێتان دابنێن.”

ئēm چێندێ واقعی دێبێت و بێم پێشنیازی باخچێلی بێشێکێ لێو سیاسێت و هēmگاوانێی تورکیا هēmئێدات کێ ئێکێ زیاتر بگێت لێ دێخی سیاسی ناوچێکێ و ئێو ئا و گێشگێشانی پێشبینی دێکێت، تا پێکێکێی خێی قایم بکات، بێتایبێتی کێ داگیرکاری ئیسرائیل بێ سێر غێزێ و باشوری لوبنان و هēmێدانی ئیسرائیل بێ فراوانکردنی شێ لێ ناوچێکێدا، دێخێکێ تازێ فێراهēm هēmناو و هاوکێشێکان گێشگێشانی بێسێردا هاوتوو، تورکیاش وێک لایێنێک بێ بردنێ پێش وێی دێستێ وێردانێکانی لێ ناوچێکێدا و لێاستای ئēm دێخێ دژواردا، لێ هēm وێی دێستکێوتی بێرژ و وێندی زیاتر، تا دوا وێستانی شێ لێ ناوچێکێدا هاوسēmنگی خێی با تێرکات و پێکێکێی خێی بێ هēmزتر کات، کێ لēm بارێی و قسێکردن لێسێر هēmندێ مافی خێکێ کوردستانی تورکیا و ئێکێوتن لێگێش ئێجێلان و پێکێکێ بکات زēmینێیک بێ ئێو ستراتیژێ کێ دێی وێت با دێستی بێسێر عێراق و سوریدا بێ پێنێت، ئێو وێی بێ تورکیا بێبای خێ مافی خێکێ کوردستانی.

بێ هēmندێ زانیاری بێ ئēm و تارێ سود لێ و تارێکێ “سۆنر چاغا پتای” و رگێراو بێ ناوێشانی “ترکیا ترید إعادة ربط العراق وسوريا”